

dapenaren aurkaririk nabarmenetakoa eta eroenetakoa (sic) ere bada Mosterin delako irakasle bilbotarra (Bartzelonako Unibertsitatean katedraduna orain artean).

Horren eskuetan egon da mutilari beka eman ala ez erabakitzea. Eta ezezkoa erabaki du.

Epaille inpartzialen esku utzi behar dela horrelako erabakiak hartzea eta epaille horiek ez dutela Euskal Herrikoak izan behar, arrazoizko irizpideak dirudite. Ezin onar daiteke, ordea, aurrez euskararen aurkako prejuizioz beteta dagoen baten esku utzi daitekeenik Euskal Herrian eta euskaraz ikerlana burutu nahian dabiltzan laguntza-eskatzaileren lanari buruzko erabakiak ematea. Mosterin jaunak adierazi duen jarrera ez ote da, gainera, Konstituzioak dioenaren aurka doana? Bidezkoa ote da era horretako iritziak dituen eta plazaratu ere egin dituen irakasle bat Eusko Jaurlaritzako komisio bateko buru izatea? Zentzuzkotasunaz jabetuko gara noizpait! Baina ez dadila beranduegi izan, alferrikakoak izanen baitira nigarrak ikerlegai onenak uxatu ondoren. □

SOZIOLINGUISTIKA

KIKE AMONARRIZ

GAZTELANIA MUNDUAREN AURREAN

José Mª Aznarren gobernua Moncloaratu denez geroztik, ez dira asko izan (nik dakidanez, behinik behin) PPK hizkuntzaren inguruan zabaldutako adierazpen edo eztabaidak.

Katalunian PPK bideratu nahi duen politika berria eta Vidal-Quadrasen kargugabetzea direla medio, ez dirudi gobernu berriak erabat definitu dituenik, gaztelania ez diren estatuko beste hizkuntzen normalizazio-prozesuen aurrean erabiliko dituen irizpideak.

Vidal-Quadrasen afera honetan, bada zer azpimarratua. Nazionalismoaren aurka esandakoak esan arren, A3 telebista katean, katalanez eta erdarara azpitu titulaturatu entzun nituen bereazken hitzak Kataluniako PPko idazkari gisa. Une hartan, katea berean politikari euskaldunik sekula ez nuela euskaraz entzun bururatu zitzaidan berehala, Xalbadorren bertsoak gogoratuz: «Iragan egun batez ostatu batean...».

PPk, CiUekin eta EAJrekin hartu dituen konpromezuen eraginez, hizkuntz normalizazio-prozesuaren inguruko eztabaidak baretu eta bere jarrerak malgutu egin beharko dituela aurriskustera garamatza. Erabateko gehiengorik ez duen bitartean bederen.

Gaztelania dela eta, hala ere, izan da adierazpenik. Batez ere, hedabideetan, berrikuntza teknologikoan, eta iraultza mediatikoan gaztelaniak jokatu behar duen paperaren inguruan.

Komunikaziorako Estatu-Idazkari berri eta gazteak (Aznar presidente bihurtzeko «telegenia» izeneko komunikazio-egitasmoa taxutu eta zuzendu duen 32 urteko «marragoza») oso hitz adierazgarriak plazaratu zituen Menéndez Pelayo Nazioarteko Unibertsitatean burutu zen «Komunikazioaren muga berriak» mintegian, prentsan irakurri ahal izan genuenez:

Duela urte batzuk, gure kultur ondarea eta gure hizkuntza amankomuna patriotismo kontuak ziren; gaur egun ordea, buruargitasunez probetxatu behar dugun negozio izugarri baten oinarri ere badira.

2.010. urterako erdal hiztunak 460 milioi pertsona izango omen dira. Mugarik gabeko bezeria.

Teknologiarik ezean, gaztelera urrea da —zioen—. Espainia, telekomunikazioen etorkizuna lideratzeko baldintzatan dago.

Espainiar gobernu berriko hainbat ministrok baino ahalmen eta botere handiagoa omen duen bozeramaileak serio heldu dio gaiari, eta laister jakin ahal izango dugu, Espainian komunikazio-esparruan gerran dauden enpresa eta talde indartsuen artean zeintzuk nagusitzen diren.

Diru asko jokoan eta erronka berri bat, euskarazko telebistarentzat eta oro har, komunikabide guztientzat. Hizkuntzen negozioa eta negozioen hizkuntza eztabaidagai.

Hizkuntz normalizazio-prozesuan eta euskal naziogintzan, euskarazko komunikazio-esparrua sortzea funtsezkoa eta ezinbestekoa dela sinesten dugunok badugu zer pentsatua, zer eztabaidatua eta zer egina.□

BIHARKO EUSKAL KOMUNIKABIDEAK

Aipatu berri dugun gaiaren inguruan, hausnarketa gutxiegi egin da euskalgintzan dihardugunon artean. Angel Amigori irakurtzen genion:

Euskal ikus-entzunezkoen sektoreko enpresak lanean hasten badira beste hizkuntza batzuetan ari den merkatuan, irauteko gabe arrakasta izateko beste biderik ez dagoelako, jakin bedi egoera protekzionista batetik konkurrentzia libreko beste batera pasatzeko prozesuan ez dela eztabaida kaskar bat bera ere izan.

Gure hizkuntzaren sustapenean komunikabideek jokatu duten, jokatzeko ari diren eta ezinbestean jokatu beharko duten papera erabakiorra izanik, etorkizunari begira indarrak non eta zertan jarri behar diren erabakitzea, hil ala biziko gaia bihur liteke.

Alde horretatik, guztiz interesgarriak iruditu zaizkit Amatiñok aldizkari honen 89. zenbakian eta uda partean «Biharko euskal komunikabideak» izenburupean, *Euskaldunon Egunkaria*-n argitaraturiko artikuluetan azaltzen dituen gogoetak. Batek eman dit atentzioa batez ere:

Euskaldunak urteak daramatza aldarrikatzaile zorrotzarenak egiten, ez dago ordea garbi aldarrikatzaile on bezain kontsumatzaile zintzo denik. (...) Azken urteotan euskaldungoak eskubide mailan oinarritu du bere aldarrikapen-argudioa, gutxieneko dimentsioaren erreferentziarik ez balego bezala.

Euskaldunok euskaraz bizitzeko eskubidea dugu. Gure bizitzaren funtzio guztiak euskaraz betetzeko eskubidea. Eta bostere publikoei dagokie, eskubide horiek egia izan daitezen, bi-deak eta baliabideak jartzea.

Eskubideak ordea, norbaitek erabili behar ditu; eta hor sortzen zaigu arazoa. Ale honetan bertan, beste artikulua batean deskribatzen dugun bezala, euskaldunon artean ez gara horrenbeste (askok bere garaian uste baino gehiago izan arren) euskarazko kultur produktuen ohizko kontsumitzaile.

Eta kontsumo minimorik gabe hainbat kultur eskaintza bideragarri ez izateko arriskuan egon liteke, eta gutxieneko kontsumo-indizerik gabe, euskal kulturak subentzionismo gordinenaren estalkitik atera ezinik ibiltzeko arriskua du.

Euskaldunon Egunkaria-ren zutabe batean Nekane Amianok oso modu grafikoan adierazten zuen bezala «biberoiko euskaldunak» ugaltzeaz gain, «takilako euskaldunak» ugaltzea lortu behar dugu: euskarazko liburuak, diskoak, programak, pelikulak, eta CD-ROMak erosiko dituztenak, alegia.

Bide horretan, produktuen egokitasuna aztertu behar da, lehen tasunak markatu, dirulaguntzen baldintzan finkatu, baina ezer baino lehen, euskarazko kultur produktuak, sustatu egin behar dira. Ezagutarazi, erakargarri bilakatu eta behar bezala promozionatu. □

HIL ARTE EUSKARAZ BIZI

«Hil arte bizi» dio esaerak. «Eta euskaraz bizi» erantsiko zuket, herio beti ankerrak joan den udan eraman dituen hiru euskaltzale handi bezain ezezagunek.

Mendiak eraman du Miren Iriondo, errepeideak Xabier Urkola eta gaisotasun batek Jose Luis Gorostidi.

Aretxabaletako «Loramendi» Euskara Elkartean ziharduen Mirenek, ikerkuntzan eta unibertsitatean Xabierrek, «Euska-

raz Bizi» egitasmoaren bidez, irakaskuntzatik euskararen eza-gupena eta erabilpena zabalduz Jose Luisek.

Hirurek euskalgintzaren ezaugarriak aberatsenak biltzen zitu-zen: ilusioa, auzolana, bizipoza, ahalegin isila... Euskal He-rria aberats bihurtzen duten pertsonak.

Hirurak ezagutu izanak pozten nau. Gugan diraute!□

EMAKUMEAK ETA EUSKARA

Hainbat euskaltegi eta *Euskaldunon Egunkaria*-k eskatu-rik, ikerketa zabal bat burutu du partaide nauen ikerketa-tal-deak.

Azterketa horien emaitza nagusiak argitaratu direnez edo ar-gitaratzeko bidea izango dutenez, ez ditut orriotan aipatuko.

Soraluzeko Emakume Taldeak «Euskara eta emakumea» astearen barruan, gai honi buruzko hitzaldia eskatu zidanez or-dea, ikerketa horietan bildutako hainbat datu sexuaren arabera irakurtzeko aukera izan nuen, benetan emaitza interesgarriak lortuz. «Primizia» orri hauen irakurleentzat.

Gaiak tratamendu sakonagoa eskatzen eta izango baldin badu ere, aipa ditzadan irakurketa honen ondoriorik nagusie-nak:

- Emakumezko erdaldun eta ia-euskaldunen artean eus-kaltegiatik pasatakoak askoz ere gehiago dira (% 35) gizo-nezkoen artean baino (% 26).
- Baita euskaldunen artean ere: emakumeen artean euskal-tegiatik noizbait pasatakoak % 48 eta gizonezkoen artean % 37.
- Euskaltegietan matrikulatzeko garaian, lanak eta seme-ala-bek garrantzi handiagoa hartzen dute emakumezkoen artean, gizonezkoen artean baino. Adiskide eta inguruko pertsona eus-kaldunekin hobeto komunikatzeak berriz, garrantzi handia-go hartzen du gizonezkoen artean.

- Lanean ari diren 20-40 urte bitarteko erdaldunen artean irakasleak % 4 diren bitartean, euskaldunen artean % 18 dira eta emakume euskaldunen artean % 26. Kopuru altu hauek, euskaldungoaren barne-osaketa soziologiko bereziaren berri eskaintzen digu, hainbat esparrutan espero beharko genukeen euskarazko kultur produktuen kontsumo-maila baxua agerian utziz.

- Bestalde emakumeen artean oro har, gehiago dira administrazio publikoan lan egiten dutenak gizezkoen artean baino.

- 20-40 urte bitarteko emakume euskaldun eta goimailakoa ia-euskaldunen artean % 27k EGA du. Gizezkoen artean berriz % 18k.

- Oro har, egunean zehar emakumeek euskara gehiago entzuten dute gizezkoek baino.

Badirudi, hizkuntz normalizazio-prozesuak eragin gehien izan duen esparruetan (irakaskuntza eta administrazio publikoa) emakumezkoen presentzia handiagoa dela.

Euskara beraz, beharrezkoagoa izan zaie eta zaie egoera honetan emakumezkoek, gizezkoek baino. Hori dela eta, emakumezkoek, gizezkoek baino ahalegin handiagoa egin behar izan dute beren euskara-maila hobetzeko: euskaltegietan matrikulatuz, EGA lortuz, etab.

Sexuen arteko rol-banaketak beraz, eragin nabarmena du sexu bakoitzak hizkuntzarekiko hartzen dituen jarrera eta portaeretan.□